

Department of
Humanities, Rajarata
University of Sri Lanka

The Journal of Studies in Humanities

Volume 5 (I) 2019

පුරාණ ශ්‍රී ලංකාවේ ආදිතම අභිලේඛන - මිහින්තලේ බ්‍රාහ්මී සෙල්ලිපි

ආර්ය ලගමුව

පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයනාංශය,
සමාජීය විද්‍යා හා මානවශාස්ත්‍ර පීඨය,
ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලය, මිහින්තලය.

Email : laga@rgp.ac.lk.

Abstract

It has to be admitted without any doubt that the basis of Sinhala language-literature in Sri Lanka is the Brahmi alphabet and a series of inscriptions. Cree from an indigenous source in India. BC Around 1000, the Brahmi alphabet originated. BC By about 300 the most common inscriptions were in vogue. At least Cry. BC The Brahmi alphabet migrated to Sri Lanka around 600, and the complete alphabet was established by Cree. BC With the arrival of Mahinda in 300. No matter what other documents were written in Lakdiva, the Sheela inscriptions were famously written by Cree. BC In the 3rd century.

The earliest inscriptions in Sri Lanka are cave inscriptions dating back to the pre-Brahmin period (3rd century BC - 1st century AD) according to archaeological features. These inscriptions, carved near the drips at the entrances of ancient caves, are both primitive and short-lived. There are more or less pre-Brahmi cave inscriptions in the Buddhist monastery complexes which are made up of stone cave systems in different parts of the country. The oldest of these caves as well as inscriptions are located in the Anuradhapura or Rajarata area. The main factors that influenced this were the arrival of Mahinda and Duminda, the establishment of Buddhism and the Buddha Sasana, the establishment of Buddhist educational centers, the establishment of Maha Viharas including the Sri Maha Bodhi and the Mahastupa as well as the longevity of Anuradhapura as the first kingdom and capital. It is reasonable to assume that among the Sangharama and Cave Monastery complexes around Anuradhapura, there are also the oldest cave inscriptions in the three remaining small remnant hills of Mihintale. The main purpose of this article is to explore that.

Keywords: Brahmi, alphabet, cave inscriptions, morphology, symbolic Indus Valley
alphabet, language, literature, anecdotes, education

හැඳින්වීම

වර්තමාන සිංහල අක්ෂර හෝඩිය හා සිංහල භාෂාව පැරණි බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාවෙන් හා ප්‍රාකෘත භාෂාවෙන් පරිණාමය වූ බව පොදු පිළිගැනීම යි. බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාව ඉන්දියාවෙන් ශ්‍රී ලංකාවට පැමිණි බවට ද විවාදයක් නැත. ඉන්දියාවේ ශිලා ලේඛන රචනා කිරීම ප්‍රකට ව ප්‍රචලිත වූයේ අශෝකාධිරාජ්‍ය යුගයේ ය. එහෙත් ක්‍රි. පූ. 3 සියවසට පෙර ඉන්දියාවේ බ්‍රහ්මී අක්ෂර භාවිත වූ බව පැරණි බෞද්ධ, බ්‍රාහ්මණ හා ජෛන යන ආගමික සාහිත්‍යගත තොරතුරුවලින් ද, ඓතිහාසික මූලාශ්‍රය හා පුරාවිද්‍යාත්මක සාධකවලින් ද සරල - සුගම අභිලේඛනවලින් ද තහවුරු වෙයි. ඒ. එච්. දැනි (1963 ; 217) ජේ. පී. බියුලර් (1877 ; 27) ඩී. ආර්. හන්ඩර්කර් (1925 ; 75) ඒ. කනිංහැම් (1877; 52) ජේ. මාර්ෂල් (1931 ; 43) යනාදි විද්වතුන් විසින් ද එය පිළිගනු ලැබේ. එපමණකුදු නොව බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාව ස්වදේශික ව ප්‍රභවය වූවක් බව ඔවුන් මෙන් ම සිඬිනි, ස්මිත්, හන්ටර්, ලැංඩන්, පිගට් ශීර්මා, ප්‍රත්කාන්, තෝමස් වැනි විශේෂඥයන්ගේ අදහස යි. ඒ අතර ලැංඩන්, (1931; 43) හන්ටර් (1934; 44) මහාදේවන් (1970) පර්පොලා (1975) රාවෝ (1979) නොරොසොව් (1981) ෆෙයාසර්විස් (1984) පරණවිතාන (1962 : 215- 222) යන උගතුන් බ්‍රාහ්මී ඉඤ්ඤ නිම්න රූපාක්ෂණ වලින් පරිණාමය වූ බව පවසන අතර ඉඤ්ඤ නිම්නාක්ෂර කියවා අර්ථගැන්වීමට ද ඔවුහු උත්සුක වූහ. මහාවාර්ය පරණවිතාන විසින් ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී නොවන සංකේත (Non Brahmi Symbols) පදනම් කරගෙන එම රූපාක්ෂර කියවා අර්ථකථනය කිරීම බෝහෝ දුරට සාර්ථක වූ නමුදු එය පිළිගැනීමට බොහෝ උගතුන් මැළි වූවත් බ්‍රහ්මී අක්ෂරත් ඉඤ්ඤ නිම්න රූපාක්ෂරත් අතර යම් සම්බන්ධතාවක් පවත්නා බව පැහැදිලි විය. ඒ අනුව ඉඤ්ඤ නිම්නාක්ෂර දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ පරිණාමය වී බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාව ප්‍රභවය වීමෙන් අනතුරුව ක්‍රි. පූ. 3 වෙනි සියවස වන විට එම අක්ෂර මාලාවෙන් අශෝක ශිලා ලේඛන රචනා වූ බව උපකල්පනය කළ හැකි ය.

සාකච්ඡාව

ඉඤ්ඤ නිම්නාක්ෂර හා බ්‍රාහ්මී අක්ෂර අතර ඇති සමානත්වයත් ඉඤ්ඤ නිම්නාක්ෂර බ්‍රාහ්මී අක්ෂර දක්වා පරිණාමය හා විකාශය වූ ආකාරයත් පැහැදිලි ව පෙන්වන ප්‍රබල පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක සතරක් තිබේ. 1. ඉන්දියාවේ හා ලංකාවේ මහාශිලා යුගයේ මෙන් ම ඉන්දියානු තඹ යුගයේ මැටි මෙවලම්වල විත්‍රාකාර 2. දෙරටේ පුරාණ හෙවත් ගස් එබූ කාසිවල සංකේත 3. ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි වල බ්‍රාහ්මී නොවන සංකේත සහ 4. මහාශිලා සෙල් මංජුසාවල පියන්වල අක්ෂර සංකේත ඒ සිව් වර්ගය යි. එහෙයින් බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාව ආකස්මිකව හදිසියේ ප්‍රභවය වූවක් නොව සියවස් ගණනාවක් තුළ පරිණාමය වීමෙන් සකස් වූ බව තහවුරු වෙයි. බී. බී. ලාල් (1955 : 105) ඉඤ්ඤ නිම්නාක්ෂර තඹ යුගය හා යකඩ යුගය හරහා විකාශනය වී ක්‍රි. පූ. 10 වන සියවස වන විට බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාව නිර්මාණය වන්නට ඇති බව නිගමනය කළේය. එතැන් සිට සරල, කෙටි, සුළු දෛනික ලේඛණ සඳහා භාවිත වූ බ්‍රාහ්මී ක්‍රි. පූ. 3 වෙනි සියවස සමයේ ශිලා ලේඛන රචනා කිරීම වැනි මහා පරිවාර ලේඛන කාර්යයන් සඳහා සුලභව ඉන්දියාවේ යොදා ගත් බව තහවුරු වෙයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රි. පූ. 6 වෙනි සියවසේ සිට ලේඛන කටයුතු සිදු වූ බව වංසකථාවල සඳහන් වෙයි. මහාවංසයේ විජය (මව : 7 ප. 51 ගා) පඬි රජු (මව: ප. 7 : 57 ගා.) සුමිත්ත

(මව : 8 ප; 3 ගා) පණ්ඩුකාභය (මව. 10 ප ; 48 ගා.) යන රාජකීයයන් අතර ලිපි ලේඛන හුවමාරු වූ බව සඳහන් වෙයි. ඒවා කුමන ලේඛන ද යන්න සඳහන් නොවන නමුදු “පණ්ණ (පත්) යන වචනයෙන් හඳුන්වා තිබෙන බැවින් පත් යනු “තල්පත්” විය යුතුය. ඒ අනුව එකල දෛනික කාර්යයන් සඳහා කාබනික ද්‍රව්‍ය වල සුළු සුළු ලේඛන රචනා කරන්නට ඇත. නමුදු කල් පවත්නා ස්ථිරසාර හා වැදගත් විශාල ලේඛන කාර්යයක් සිදු වූ බවට ඓතිහාසික මූලාශ්‍රය වලවත් කිසිදු සඳහනක් නොවේ. ඓතිහාසික ද්‍රව්‍ය කෙටි කලකින් විනාශ වන හෙයින් ඒ යුගයට අයත් කිසිදු සුළු සාධකයකුදු ශේෂ නොවුවා විය හැකිය.

ක්‍රි. පූ. 3 වෙනි සියවසේ මිහිඳු හිමියන් විසින් බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාව ලංකාවට ගෙනෙන ලද බව පොදු පිළිගැනීම ය. එහෙත් බියුලර් (1898 : 27, 1904 : 17, 33.) ප්‍රනාන්දු (1949 : 283, 301) කුලසූරිය (1991 : 21) දානි (1963 : 217) ගොඩකුඹුර (1980 : xvii) මුදියන්සේ (1987 : 125) දැරණිගල (1990 : 260 ; 1992 : 159) යනාදි විද්වතුන් විසින් බොහෝ කලක සිට මහින්දාගමනයට පෙර සිට බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාව ශ්‍රී ලංකාවේ සීමිත වශයෙන් හෝ භාවිත වූ බව පෙන්වා දෙන ලදී. සමහර විට මොහොන්ජොදරෝ විනාක්ෂර වලින් බ්‍රාහ්මී සකස් වී කාලයාගේ ඇවෑමෙන් දකුණු ඉන්දියාවට පැමිණ එහිදී තව දුරටත් විකාශනය වී දක්ෂිණ භාරතීය විශේෂය බිහිවන්නට ඇති අතර පුරාණයේ සිට එම අර්ධද්වීපය හා ලංකාව අතර පැවැති සම්බන්ධතා මඟින් දකුණු ඉන්දියාවේ බ්‍රාහ්මී අක්ෂර ක්‍රි. පූ. 3 සියවසට පෙර ලංකාවට එන්නට ඇති බවත් එසේ නොවූ නොත් උතුරු ඉන්දියාවේ නැගෙනහිර හා බටහිර ප්‍රදේශ වලින් සෘජුව ම සුමුදු මාර්ග ඔස්සේ බ්‍රාහ්මී ලංකාවට එන්නට ඇති බවත් ප්‍රනාන්දු ගේ (1969 : 21) අදහස විය.

ඒ සඳහා ඔහු ඉදිරිපත් කරන ප්‍රබල සාධක අතර දෙරටේ අක්ෂරවල වෙනස්කම් ප්‍රධාන වේ. අශෝක බ්‍රාහ්මී හෝඩියේ නැති අක්ෂර කිහිපයක් ම ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී හෝඩියේ තිබෙන අතර ඒවා දකුණු ඉන්දියානු අක්ෂර වලට සාකලයයෙන්ම සමාන වෙයි. විශේෂයෙන් ම අ, ඉ, ම ඒ අතර ප්‍රමුඛ වේ. කුලසූරියගේ (1991 : 21) තර්කය වන්නේ මිහිඳු හිමියන් විසින් කාණ්ඩ 19 කින් යුක්ත සිහලට්ඨකථා සිංහල භාෂාවෙන් රචනා කළ හෙයින් බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාව හා සිංහල භාෂාව ඒසා විශාල මහාපරිමාණ සාහිත්‍ය කාර්යයක් සඳහා භාවිත කිරීමටත් ගැටලුවකින් තොරව ඒවායේ අර්ථවර්ණනා සැපයීමටත් තරම් වර්ධනය වී තිබිය යුතු බවත් ඒ අනුව මිහිඳු හිමියන්ට පෙර මෙරට බ්‍රාහ්මී අක්ෂර හෝඩිය හා සිංහල භාෂාව භාවිතා වී තිබෙන බවත් අට්ඨකථා තේරුම් ගැනීමට තරම් ලාංකේය ජනයාට දැනුම තිබුණු බවත් ය.

මේ සඳහා පාදක වන ප්‍රධාන පුරාවිද්‍යා සාධක දෙකක් ද අනාවරණය කරගෙන තිබේ. මහාශිලා යුගයේ ශිලා මංජුසා පියන්වල අක්ෂර හා සංකේත සහ එම යුගයට අයත් මැටි බඳුන්වල තිබෙන අක්ෂර හා සංකේත යන දෙවර්ගය යි. ශ්‍රී ලංකාවේ මහාශිලා යුගය අඩු ම තරමින් ක්‍රි. පූ. 9-3 වන සියවස දක්වා පැවැති බව තහවුරු වී තිබේ. දැරණියගල විසින් (1990 : 260, 1992 : 159) අනුරාධපුර ඇතුළු නුවර මැටි බඳුන්වල කෙටි බ්‍රාහ්මී වචන හා අකුරු අවම වශයෙන් ක්‍රි. පූ. 6-5 සියවසට අයත් වන බව තහවුරු කර තිබේ. ඒ සමඟ සොයා ගන්නා ලද සිහින්, තියුණු තුඩක් සහිත ඇත්දත් උපකරණය (පන්හිඳ වැනි) බ්‍රාහ්මී අක්ෂර කුරුටු ගැම සඳහා භාවිත කරන්නට ඇති බව ද ඔහු (1969-1972 : 159, 17, 18) උපකල්පනය කළේය. මෙම වර්ගයේ උපකරණ ඉන්දියාවේ ද පුරාවිද්‍යා ස්ථාන කිහිපයකින්ම සොයාගෙන

තිබේ. උක්ත කරුණු අනුව ක්‍රි. පූ. 6-5 සියවසේ සිට බ්‍රාහ්මී අක්ෂර හා ලේඛන රචනය සුළු පරිමාණයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ පැවැති බවත් ඒ අනුව පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක ඓතිහාසික මූලාශ්‍රය (මව) තොරතුරු සමඟ විසංවාදී නොවන බවත් කිව යුතුය. එසේ වුව ද යම් යම් වචන හෝ කේවල අකුරු මිස පැහැදිලි අදහසක් ඇති වගන්තියක් හෝ ශිලා ලේඛනයක් මේ දක්වා ක්‍රි. පූ. 3 සියවසට පෙර යුගයෙන් අනාවරණය නොවේ. එයින් පැහැදිලි වන්නේ අක්ෂර මාලාවේ හා භාෂාවේ අසම්පූර්ණත්වය හෝ ලේඛන කලාව කෙරෙහි වැඩි අවධානයක් යොමු නොවීම හා වාචනා සම්ප්‍රදායයට ප්‍රමුඛස්ථානය ලැබීම හෝ සංවිධානාත්මක ආගමක්, සාහිත්‍යයක්, ආගමික ග්‍රන්ථ මාලාවක් (ත්‍රිපිටකය වැනි) වර්ධිත අධ්‍යාපනයක් වැනි වැදගත් අංශ නොතිබීම විය හැකි ය.

ශ්‍රී ලංකාවේ බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාව පරිපූර්ණත්වයට පත් වන්නේ ශිලා ලේඛන රචනා කිරීම ආරම්භ වන්නේ මහා පරිමාණ සාහිත්‍ය ලේඛන කාර්යයන් ආරම්භ වන්නේ ක්‍රි. පූ. 3 වෙනි සියවසේ මන්දගමනයෙන් අනතුරුව බව නිශ්චිත වශයෙන් ම තහවුරු වී තිබේ. බෞද්ධාගම හඳුන්වාදීමත් හික්කු පරම්පරාවක් බිහිවීමත් නිසා මෙරට සතර දිග්භාගයේ ම ගල් ලෙන් ආරාම ලෙස සකස් කරන ලදී. එයින්ද මුල් ම ලෙන් නම් දේවානම්පියතිස්ස රජු කර වූ මිහින්තලේ අටසැට ලෙන් සමූහය යි. (මව : 16, 12) ලක්දිව රචනා වූ මුල්ම බ්‍රාහ්මී ලේඛන ද බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපිය. මුල් ම ලෙන් සකස් කරන ලද්දේ මිහින්තලේ බැවින් ආදිතම ලෙන් ලිපි තිබිය යුත්තේ ද මිහින්තලේ යැයි සිතිය හැකිය. කාලීන විකාශය අනුව බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි වර්ග දෙකක් තිබේ. ක්‍රි. පූ. 3- ක්‍රි. පූ. 1 සියවස දක්වා යුගයට අයත් ලිපි පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි වන අතර ක්‍රි. ව. 1 - ක්‍රි. ව. 7 සියවස දක්වා වූ ලිපි අපර බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි වෙයි. ලෙන් ලිපි වලින් වැඩි ම ප්‍රමාණයක් රචනා වී තිබෙන්නේ අපර බ්‍රාහ්මී යුගයේ ය. එම ලිපි 2000ක් පමණ මේ වන විට අනාවරණය කරගෙන තිබේ. ගල් ලෙන් කටාරම අසල කොටා තිබෙන බ්‍රාහ්මී ලිපි අකුරු 4 සිට 75 දක්වා වූ ඉතා කෙටි සෙල්ලිපි වර්ගයකි. මෙම ලිපි වල අඩංගු වන්නේ දායකයාගේ නම, උපාධි නාම, තනතුරු නාම, ඥාතීත්වය, ප්‍රතිග්‍රාහක නාම, ලෙන් නාම යනාදී කරුණු එකක් දෙකක් හෝ කිහිපයක් සමඟ සිව්දිගින් වඩින හික්කුන්ට ලෙන පුජා කළ බව සඳහන් වන වගන්තියකි. එහෙත් එමඟින් සමකාලීන, අක්ෂර භාෂාව මෙන් ම ඓතිහාසික හා ආගමික, සාමාජික, වෘත්තීය, ආර්ථික හා දේශපාලනික යනාදී වැදගත් තොරතුරු අනාවරණය කරගත හැකි ය.

ශ්‍රී ලංකාවේ පුරාණතම බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි ක්‍රි. පූ. 1 වෙනි සියවසට අයත් වන බව ඉෂඩ් මුලර් ගේ මතය විය. ඩබ්ලිව් ගෙගර් (1958 : 5,) හා එස්. ඩබ්ලිව්. කරුණාරත්න (PFV:1 965 : 247) ක්‍රි. පූ. 2 වෙනි සියවසට අයත් වේයැයි නිගමනය කළහ. එහෙත් සෙනරත් පරණවිතාන (Paranavitana ; 1970) මෙරට ආදිතම බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි ක්‍රි. පූ. 3 වෙනි සියවසේ මැද භාගයට අයත් වන බව තහවුරු කළේය. පසු කාලීන අනෙකුත් විද්වතුන්ගේ සොයාගැනීම් හා අනාවරණය කරගත් ලෙන් ලිපි අනුව පරණවිතානගේ අදහස නිවැරදි බව පැහැදිලි විය. (ලගමුව : 2009 : 23) ශ්‍රී ලංකාවේ පැරණිතම බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි පිහිටා තිබෙන ස්ථාන අතර මිහින්තලේ, පෙරියපුලියන්කුලම, පිච්චන්දියාව, වෙස්සගිරිය යනාදී පැරණි සංඝරාම සංකීර්ණ සැලකිය හැකි ය. මිහින්තලේ මිහින්තලා කන්ද, රාජගිරිලෙන කන්ද හා ආනෙක්කොට්ටේ කන්ද යන කඳුගැට තුනේ පමණක් බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි 110 ක් මේ වන

විට අනාවරණය කරගෙන තිබේ. එයින් ලිපි 98 ක් පූර්ව බ්‍රාහ්මී යුගයට අයත්වන පැරණිතම ඒවා වන අතර 12 ක් අපර බ්‍රාහ්මී යුගයට අයත් වේ. මිහින්තලේ අනෙකුත් සෙල්ලිපි අතර භාතිකාභය රජුගේ (ක්‍රි. පූ. 22 ක්‍රි. ව. 7) පර්වත ලිපියක් ද මහාද්වීක මහානාග රජුගේ (ක්‍රි. ව. 7-19) පර්වත ලිපි පහක් ද කර්තෘ අවිනිශ්චිත (මිහිඳුල්- (මහරජුගේ) අමාත්‍යයා) පර්වත ලිපියක් ද විනාශ වූ පර්වත ලිපි දෙකක් ද ක්‍රිකායස්තව (සංස්කෘත) පර්වත ලිපියක් ද II සේන රජුගේ (ක්‍රි. ව. 853-887) ටැම් ලිපියක් ද II මහින්ද රජුගේ (ක්‍රි. ව. 959- 972) පුවරු ලිපි දෙකක් ද ඉතා වැදගත් වෙයි. එසේම මිහිඳු සෑයෙන් අනාවරණය වූ ගඬොල් වල සටහන් කර තිබුණ බ්‍රාහ්මී අක්ෂර ක්‍රි. පූ. සියවස අවසාන භාගයට අයත් වෙයි. ඉදිකටු සෑයෙන් මහායාන සූත්‍ර ධර්ම කොටස අන්තර්ගත තඹ තහඩු 91 ක් (ක්‍රි. ව. 7-8) සොයා ගන්නා ලදී.

(ලගඹුව : 2009, 199-201) මිහින්තලේ අංක 13, 34, 74 හා 80 දරන බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපිවල බ්‍රාහ්මී නොවන සංකේත (Non Brahmi Symbols) අන්තර්ගත වෙයි. ඉන්දු නිම්න ක්ෂරවලට සමාන එම සංකේත හෙවත් රූපාක්ෂර (Pictogrames) පරණවිතාන විසින් අර්ථ කථනය කළේය. (පරණවිතාන : 1962 ; 216-221) නිදසුනක් වශයෙන් අංක 34 දරන ලිපියේ කණු 4 කින් යුක්ත වේදියක් මධ්‍යයේ මීට සහිත ඡත්‍රයකක් ද ඊට ඉදිරියෙන් ලතාකාර ස්වස්තික සංකේතයක් ද නිරූපණය වෙයි. මුල් සංකේතයේ පහළ කොටසෙන් ග්‍රා හෙවත් ග්‍රාමණී යන්න ද ඉහළ කොටසෙන් (T) උති යන්න ද ඊලඟ සංකේතයෙන් තිස යන්න ද එනම් ගමණි උතිතිස - ගාමිණී > උත්තිය තිස්ස, ගාමිණී තිස්ස උත්තිය ලෙස අර්ථකථනය කළේය. ඒ අනුව එය උත්තිය රජු (ක්‍රි. පූ. 210- 200) ගේ නාම සංකේතය වේ. මෙම බ්‍රාහ්මී නොවන සංකේත භාවිතයෙන් ඒවා පැරණිම ලිපි බව පෙනෙන අතර මිහිඳු සෑයේ ගඬොල්වල බ්‍රාහ්මී අක්ෂර භාවිතයෙන් පැහැදිලි වන්නේ මිහින්තලේ මුල්ම අවදියේ බ්‍රාහ්මී අක්ෂර භාවිත වී තිබෙන බව යි.

මිහින්තලේ කණ්ටක වෛත්‍ය භාත්පස පිහිටා තිබෙන අටසැට ලෙන් (68) හි ක්ෂුන්ගේ නේවාසික පහසුකම් සැපයීමට දේවානම්පියතිස්ස රජු (ක්‍රි. පූ. 250-210) විසින් සකස් කළ පැරණිතම ලෙන් වේ. බ්‍රාහ්මී ශිලා ලේඛන මූලින් ම රචනා වූයේ ගල්ලෙන් වල බැවින් මිහින්තලේ මුල්ම ගල්ලෙන් වල තිබෙන බ්‍රාහ්මී ලිපි පැරණි ම ලේඛන ලෙස සැලකිය හැකිය. අක්ෂර වල ස්වරූපය, වචන කෝෂය, අන්තර්ගතය, ලිපිවල ප්‍රමාණය ඇතුළු පුරාක්ෂරවිද්‍යාත්මක ලක්ෂණ අනුව මෙම ලෙන් ලිපිවලින් 98 ක් ම පූර්ව බ්‍රාහ්මී යුගයට (ක්‍රි. පූ. 3-ක්‍රි. ව. 1) අයත් වන බව පැහැදිලිව ම තහවුරු කර ගෙන තිබේ. ඒවා වුවද දසක කිහිපයක් නොහොත් සියවස් දෙක තුනක් තිස්සේ රචනා වී තිබෙන බැවින් ඒ සමූහය අතරින් ද පැරණිතම ලිපි කවරේදැයි අනාවරණය කරගත යුතු ය.

මිහින්තලේ පූර්ව බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි අතර අංක 2 හා 31 දරන ලිපි දෙකෙහි දේවානම්පියතිස්ස හා ගාමිණීතිස්ස නමින් මහරජවරුන් දෙදෙනෙකුගේ නම් සඳහන් වෙයි.

02. දෙවන පිය මහරක්‍ෂිභ බරියය බකිනිය උපශික වරුණදනය ලෙණේ.

(දේවානම්පිය මහ රජුගේ බිරිඳගේ සොහොයුරිය වූ වරුණදත්තා උපාසිකාව ගේ ලෙණ-සංඝයාට පූජා කරන ලදී.

31. මහරක්ඛන ගමණි තිශය බරිය උපශික රමදනය ලෙණෙ ශගශ

(ගාමිණි තිස්ස මහ රජුගේ බිරිඳ වූ රාමදත්තා උපාසිකාවගේ ලෙණ සංඝයාට)- පුජා කරන ලදී.)

පළමුවන ලිපියේ “දේවානම්පිය” යන්න ගෞරව නාමයකි. එය මූලින් ම භාවිත කරන ලද්දේ ධර්මාශෝක අධිරාජ්‍යයා විසිනි. අශෝක බ්‍රාහ්මී ලිපිවල රජු හඳුන්වා තිබෙන්නේ දේවානම්පිය පියදසී (දේවානංප්‍රිය ප්‍රියදර්ශි) යනුවෙනි. අශෝක රජු සිය උපාධි නාමය තිස්ස රජුට පිරිනැමුවේය. එතැන් පටන් තිස්ස රජු හැඳින්වූයේ “දේවානම්පිය තිස්ස නමිනි. සමහර විට “තිස්ස මහ රජු” ලෙස ද තවත් විටක “දේවානම්පිය” ලෙස ද වෙන වෙන ම පෞද්ගලික නාමය හා උපාධි නාමය භාවිත කර තිබේ. දෙවනපිය යන්න අශෝක රජු විසින් තිස්ස රජුට පමණක් ලබාදුන් ගෞරව නාමය වූ හෙයින් එය භාවිත කිරීමේ නීත්‍යානුකූල හා සදාචාරාත්මක අයිතිය පැවතියේ ද තිස්ස මහ රජුට පමණි. තත් සමයේ ලක්දිව එක ම මහරජු ද තිස්ස රජු හෙයින් සමකාලීන වෙතත් රජ කෙනෙකුට එය භාවිත නොවීය. එහෙයින් පොදු ජනතාව අතර ද සුපුරුදු “තිස්ස මහරජු” යන්න ද අධික ගෞරවය නිසා බහුල වශයෙන් “දේවානම්පිය මහරජු” යන්න ද භාවිත විය. ඒ අනුව එතුමාගේ සෙල්ලිපි වල ද “දෙවනපිය” ලෙස සඳහන් වුවාට සැක නැත. පසුකාලීන ලංකාවේ රජවරුන් විසින් දෙවනපිය සිය උපාධි නාමය ලෙස පෞද්ගලික නම සමඟ සෙල්ලිපි වල තමන් විසින් ම භාවිත කර ඇතත් එය ජනයා අතර ප්‍රචලිත වූයේ ද යන්න සැක සහිත ය. එසේම මහාවංසයේ (මව 13 ; 11) දෙවනපිය උපාධිනාමය භාවිත කර තිබෙන්නේ ද තිස්ස මහරජුට පමණි. උක්ත ගල්ලෙන් පැරණි ම ලෙන් වන හෙයින් ද ඒවා රාජකීය පවුලේ සාමාජිකයන් විසින් කර වූ හෙයින් ද දේවානම්පිය තිස්ස රජුගේ නම ඒවායේ තිබිය යුතු ය. අක්‍ෂරවල හැඩය අනුව ද අංක 02 ලිපිය පැරණිම ලිපියක් බව තහවුරු වෙයි.

අංක 31 දරන ලිපියේ ගාමිණි තිස්ස මහරජු ලෙස හඳුන්වා තිබෙන්නේ ද දේවානම්පියතිස්ස රජු බව ඉතා පැහැදිලි ය. ගාමිණි යන උපාධි නාමය දේවානම්පිය උපාධි නාමය ලැබීමට පෙර සාම්ප්‍රදායික ව භාවිත කළ නාමය වේ. එසේම තිස්ස යන පෞද්ගලික නම සහිත සමකාලීන එක ම රජු ද එක ම තිස්ස නම් “මහරජු” ද දේවානම්පිය තිස්ස රජු පමණි. එහෙයින් එනමින් හැඳින් වෙන්නේ ඔහුම බව නිසක ය. ඒ අනුව අංක 31 දරන ලිපිය ද පළමුවෙනි ලිපියට සමාකාලීන බවත් දෙක ම දේවානම්පියතිස්ස රජුගේ රාජ්‍යත්වයෙන් පළමුවන දසකය ඇතුළත දී (ක්‍රි. පූ. 250-240) රචනා කර තිබෙන බවත් ඉතා පැහැදිලි ය. මෙම බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි දෙකේ ම සඳහන් වන්නේ දේවානම්පියතිස්ස රජු බව පරණවිතාන ද (1970; 1-5) නිගමනය කළේ ය.

දෙවනපැතිස් රජුගේ යැයි සැලකිය හැකි තවත් බ්‍රාහ්මී ලිපි දෙකක් ද මිහින්තලේ තිබේ. ඒ අංක 4 හා 98 දරන ලිපි දෙක ය.

04 මහරක්ඛන ගමණි තිශය බරිය උපශික කිතකය ලෙණෙ ශගශ.

(ගාමිණි තිස්ස මහරජුගේ භාර්යාව වූ කිත්තා උපාසිකාවගේ ලෙණ සංඝයාට පුජා කරන ලදී.)

98 i බක ශුමනහ ලෙණ ශගග දිනෙ

ii තිග මහරක්ඛ කලිහි.

(තිස්ස මහරජුගේ කාලයේ දී ගරු සුමනගේ ලෙණ සංඝයාට පුජා කරන ලදී.)

අංක 02 හා 31 දරන ලිපිවලට අදාලව සලකන විට මේ දෙක ද දෙවනපෑතිස් රජුගේ බව පැහැදිලි ය. "තිස්ස මහරජු" ලෙස හඳුන්වා තිබෙන්නේ දෙවනපෑතිස් රජු ය.

දේවානම්පියතිස්ස රජුට පසුව රාජ්‍යත්වයට පත් වූ ඔහුගේ කණිෂ්ඨ සොහොයුරු උත්තිය රජුගේ (ක්‍රි. පු. 210-200) යැයි සැලකිය හැකි බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි තුනක් මිනින්තලේ (අංක 34, 46 හා 47 දරන) ලිපි අතර තිබේ. (E2. Vol. V.pt II, pt, 14, 15)

34. "ගමණී උති මහරක්ඛ ක්කි අබ්බිකිය දග දිගග සගයෙ

(ගාමිණී උත්තිය මහරජුගේ දියණිය වූ අබ්බිකියාගේ (තිස්සාමිබ්බාචගේ) ලෙණ දස දිසාවෙන් වඩින සංඝයාට (පුජා කරන ලදී).

46. "ගමණී උති දෙවන පිය මහරක්ඛ ක්කිය ශුමන දෙවිය ලෙණෙ අගත අනගත චතුදිස ශගග දෙවනපිය ගාමිණී උත්තිය මහ රජුගේ බිරිඳ වූ සුමනා දේවිය ගේ ලෙණ සිව් දිසාවෙන් වඩින සංඝයාට (පුජා කරන ලදී).

47. "දෙවනපිය මහරක්ඛ ගමණී උතිහ නිමනෙ"

(දේවානම්පිය ගාමිණී උත්තිය මහරජු ගේ (නිමවු) පුජාවකි).

මෙම ලිපි තුනේ ම සඳහන් වන්නේ උත්තිය රජු බව පැහැදිලි ය. දෙවනපෑතිස් රජුට පසු ඔහු "දෙවන පිය" යන ගෞරව නාමය භාවිත කර තිබෙන අතර ගාමිණී යන්න දෙවනපෑතිස් රජු සේම සම්ප්‍රදායිකව පරම්පරාවෙන් උරුම වූ අභිධානය ලෙස භාවිතා කර තිබේ. මෙම ලිපි වල "මහරජු" ලෙස උත්තිය රජු හැඳින්වෙන බැවින් ඔහුගේ දස වසරක රාජ්‍ය කාලය තුළ මේ ලිපි රචනා කර තිබෙන බව ද තහවුරු වෙයි. එබැවින් දේවානම්පියතිස්ස රජුගේ ලිපිවලට වඩා මේ ලිපි පසුකාලීන බව පැහැදිලිය. මේ අතරින් අංක 46 හා 47 දරන ලිපි දෙක රචනා කර තිබෙන්නේ දේවානම්පියතිස්ස රජුගේ අංක 02 හා 31 දරන ලිපිවල තිබෙන අක්ෂර වලට සමාන අක්ෂරවලිනි. මේ ලෙන්වල තවත් ලිපි දෙකක් ඇති අතර ඒවා සාමාන්‍ය ජනයාගේ ලිපි වෙයි. රාජකීයන්ගේ ලිපිවල අක්ෂරවලට පොදු ජනයාගේ ලිපිවල අක්ෂර බෙහෙවින් වෙනස් බව ද ඒවා පසුකාලීන බව ද පෙනේ (ලගඹුව ; 2006 : 18-20). ඉහත සඳහන් බ්‍රාහ්මී ලිපි තුන ම උත්තිය රජුගේ බව පරණවිතාන ද (EZ: p1, 247) නිගමනය කළේ ය.

උත්තිය රජුගේ යැයි සිතිය හැකි තවත් බ්‍රාහ්මී සෙල් ලිපියක් වවුනියාවේ පෙරියපුලියන්කුලමිනි අංක 22 දරන ලෙනෙහි තිබේ. රජ "උති" නමින් එහි උත්තිය රජ කෙනෙකු සඳහන් වෙයි. (E2 : vol. 1, 23).

22. රක්ඛනග ක්කිත රක්ඛ උති ක්කිය අනුරදිව රක්ඛ උතිව කර පිතගෙ ඉම ලෙණෙ චතුදිග ශගග අග අගතන පශුච්චරය අපිරිමින ලොක දකුය ශත ශත ශුගයේ

(නාග රජුගේ දියණිය වූ ද උත්තිය රජුගේ භාර්යාව වූද අනුරා දී ද උත්තිය රජු ද කරවූ මෙම ලෙණ සිව්දිගින් වඩින හා නොවඩින සංඝයාගේ සෙනසුන් පහසුව පිණිස අප්‍රමාණ වූ ලෝක සත්වයන්ගේ යහපත පතා ශාසනයට පුජා කරන ලදී.)

පූර්ව බ්‍රාහ්මී යුගයට අයත් වන මෙහි අක්‍ෂර ඉතා පැරණි බව පෙනේ. මෙහි උති රජු දෙවනපෑතිස් රජුගේ සොහොයුරු විය යුතු බව පාකර්ගේ මතය විය. (Parker : 19 09: 420) මෙහි “උති මහරජ” යනුවෙන් සඳහන් නොකර “උති රජ” යි සඳහන් වන හෙයින් ඒ අනුරාධපුර උත්තිය රජු නොව වෙන ප්‍රාදේශික පාලකයකු වූ උත්තිය රජ කෙනෙකු විය හැකි බව පරණවිතාන උපකල්පනය කළේය. (E2 Vol. 1: 250.) එහෙත් මේ යුගයේ උත්තිය නමින් වෙනත් මහරජ කෙනෙකු හෝ යුවරජ කෙනෙකු පිළිබඳ ව කිසිදු ඓතිහාසික මූලාශ්‍රයක හෝ සෙල්ලිපියක හෝ අවම වශයෙන් පුරාවෘත්තයක හෝ සඳහන් නොවේ. මීට බොහෝ පසු කලක කලාණි රාජධානියේ කැලණිතිස්ස රජුගේ බාල සොහොයුරෙකු උත්තිය නමින් සිටි බව සඳහන් වෙයි. (මව. 22. 6) එහෙත් මෙම සෙල්ලිපියේ සඳහන් වන්නේ ඔහු නොවන බව එකාන්ත ය. අංක 22 සෙල්ලිපියේ අක්‍ෂර ද මිහින්තලේ අංක 2 හා 31 දරන දෙවනපෑතිස් රජුගේ හා 34, 46, 47 දරන උත්තිය රජුගේ ලිපිවල අක්‍ෂර වලට අතිශයින් සමාන ය. ඒ අනුව ඒවා එකිනෙකට ඉතා ආසන්න වකවානුවක රචනා වී තිබෙන බව තහවුරු වෙයි. එහෙයින් පෙරිය පුලියන්කුලම අංක 22 දරන ලිපිය උත්තිය රජු “යුවරාජ” තනතුර දරන අවධියේ රචනා වූවක් බවත් මිහින්තලේ ලිපි තුන ඔහු “මහරජු” වූ පසුව රචනා කරන ලද බවත් පැහැදිලි ය. මිහින්තලේ ලිපි තුනේ ම මහරජ යන්න අවධාරණයෙන් ම සඳහන් කර ඇති අතර පුලියන්කුලම ලිපියේ “රජ” යන්න පමණක් සඳහන් වෙයි. එයින් මහරජු වීමට පෙර එය රචනා කර තිබෙන බව පැහැදිලි ව පෙනේ. තවදුරටත් විමර්ශනය කරන විට මිහින්තලේ අංක 34 දරන ලිපියේ මහරජුගේ දියණිය නම් කර ඇත්තේ අබිතිශය (සංස්, අම්බා) තිස්සා අම්බිකාව හෝ ගරු තිස්සා (දේවිය) යන ගෞරවාර්ථ උප පදය ද සමඟ ය. එයින් පෙනෙන්නේ ඒ රජුගේ අභිෂේක ලත් බිසවගේ දියණිය බව යි.

එලෙස ම අංක 46 ලිපියේ “සුමනා දේවිය” යනුවෙන් සඳහන් වෙයි. එනම් මහරජුගේ අභිෂේක ලත් බිසව යි. එහෙත් පුලියන්කුලම ලිපියේ “අනුරාධ” යන්න පමණක් සඳහන් වෙයි. එනම් අභිෂේකයට පෙර යුවරජුගේ බිරිඳ වූ බව යි. මේ වෙනසෙන් ද අංක 22 ලිපිය උත්තිය යුවරජුගේ බව තහවුරු වෙයි. ඒ අනුව මෙම ලිපිය මිහින්තලේ දෙවනපෑතිස් රජුගේ ලිපිවලට සමකාලීන ආසන්න වශයෙන් පසුකාලීන බව අනාවරණය වෙයි.

පූර්ව බ්‍රාහ්මී යුගයට අයත් වන ශිලා ලේඛන ශ්‍රී ලංකාවේ බොහෝ ප්‍රදේශවල ගල්ලෙන් වල තිබෙන අතර ඒ අතරින් වෙස්සගිරිය, පිච්චන්දියාව යනාදී ස්ථානවල ලේඛන වඩාත් පැරණි වේ. එහෙත් ඒවා බොහෝ විට ක්‍රි. පූ. 3-2 වෙනි සියවසට අයත් වන බව සැලකෙන අතර ක්‍රි. පූ. 3 වෙනි සියවසට නිශ්චිතව ම අයත් වන බවට ස්ථීරව නිගමනය කිරීමට තරම් ප්‍රමාණවත් සාධක එමගින් අනාවරණය කරගත නොහැකි ය. ලෙන් ලිපි ලෙස දේවානම්පියතිස්ස රජුගේ ලිපි ගිණිය හැකි ය.

නිගමනය

එහෙයින් ශ්‍රී ලංකාවේ පැරණිම මෙතෙක් විමර්ශනයට භාජනය වූ ඉහත සඳහන් කරුණු හා සාධක අනුව ශ්‍රී ලංකාවේ මූලින්ම රචනා කරන ලද පැරණිතම බ්‍රාහ්මී ලෙන් ලිපි දිවයිනේ මුල් ම බෞද්ධ සංඝරාම සංකීර්ණය වූ මිහින්තලේ පිහිටා තිබෙන බව නිශ්චිතව ම තීරණය කළ හැකි ය. ආදිතම ලෙන් ලිපි පමණක් නොව පර්වත ලිපි, ටැම් ලිපි, පුවරු ලිපි හා තඹ තහඩු ලේඛන වැඩි ම ප්‍රමාණයක් එකට තිබෙන එක ම සිද්ධස්ථානය ද දීර්ඝතම පර්වත ලිපිය (මහාදේවික මහානාග රජුගේ) හා දීර්ඝතම පුවරු ලිපිය (IV මහින්ද රජුගේ) පිහිටා තිබෙන්නේ ද ලක්දිව පිහිටුවා ඇති පැරණි තම එක ම සංස්කෘත ත්‍රිකායස්තව පර්වත ලිපිය තිබෙන්නේ ද මිහින්තලා පුජනීය භූමියේ ය. එහෙයින් පුරාණතම බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාව, ප්‍රාකෘත භාෂාව, ශිලා ලේඛන මෙන්ම සිංහල භාෂාව හා සාහිත්‍යය සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ ශ්‍රේෂ්ඨතම පළමුවන බෞද්ධ සිද්ධස්ථානය වන මිහින්තලේ අතිශය වැදගත් තැනක් හිමි කර ගන්නා බව නිගමනය කළ හැකි ය.

ක්‍රි. පූ. 3 වෙනි සියවසේ අක්ෂර දෙවිස්සකින් ආරම්භ වූ බ්‍රාහ්මී අක්ෂර මාලාව නූතන යුගය වන විට අක්ෂර එක් සැටකින් යුක්ත පරිපූර්ණ සිංහල අක්ෂර මාලාව බවටත් පාලි භාෂාව ආශ්‍රයෙන් ප්‍රභවය වූ සිංහල ප්‍රාකෘත භාෂාව නවීන සිංහල භාෂාව බවටත් සෙල්ලිපි හා සීලට්ඨ කථා සාහිත්‍යයෙන් ආරම්භ වූ සිංහල සාහිත්‍යය වර්තමාන පරිණත ශ්‍රී ලාංකේය සාහිත්‍යය බවටත් විකාශයට පත් වී තිබේ.

පරිශීලිත ග්‍රන්ථ

මහාවංස (1959) සංස්. හික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල හිමි හා බටුවන්තුඩාවේ පඬිතුමා, කොළඹ.

පරණවිතාන, සෙනරත්, (1962) ඉන්දු අක්ෂර කියවීමට යෝජිත ක්‍රමයක්, හික්කඩුවේ ශ්‍රී සුමංගල නාහිමි ගුණානුස්මරණ කලාපය, නුගේගොඩ.

ප්‍රේමතිලක, ලීලානන්ද, (1970) පුරාණ ඉන්දියාවේ කාසි, කොළඹ.

මුදියන්සේ, නන්දසේන, (1986) සිංහල අක්ෂරවල ඉතිහාසය, චින්තක, කැලණිය.

ලගමුව, ආර්ය (2006), ශ්‍රී ලංකාවේ පුස්තකාල පොත් ලේඛන කලාව, සංකෘතික කටයුතු අමාත්‍යාංශය, බත්තරමුල්ල.

_____ (2009), මිහින්තලේ සෙල්ලිපි, නීටිස් ග්‍රැෆික්ස්, මාතර.

Bhandarkar, DR (1925), **Asoka** (Re- print 1969), Calcutta.

Buhler, JG (1904), **Indian Palaeography**, Bombay.

Cunningham, A. (1877), **Inscriptions of Asoka**, Calcutta.

Dani, AH (1966), **Indian Palaeography**, Oxford

Deraniyagala, SU, (1991), **The Citadel of Anuradhapura**, Ancient Ceylon, Colombo.

_____ (1992) **The Citadel of Anuradhapura**, Ancient Ceylon, Colombo

Epigraphia Zeylonica. Vol, 1. Oxford.

Fairservis, WA (1984) **Harappan Civilization According to its Writing**, South Asian Archaeology, London.

- Fernando, PEE (1949), **Palaeographical Development of Brahmi Scripts in Ceylon 3rd-7th Century BC**, University of Ceylon. Rewviw, Vol. 111. Colombo.
- Geiger, W (1938), **A Grammar of the Sinhalese language** ,Colombo.
- Godakumbara, CE (1980), **Catalogue of Ceylonese Manuscripts**. The Royal Danish Library, Copanhegen.
- Hunter, GL (1934) **The Scripts of Harappa and Mohenjodaro and its Connecton with Other Scripts**, London.
- Knorozov, YV (1981), **Report on the Investigation of the Proto- Indian Text**, PI, Moscow.
- Kulasuriya, Ananda (1993), **Writing Palm leaf Manuscripts and the Sinhalese Scripts Sri Lanka**,Journal of Humanities, Vol. XV111, Nos. 1&2 Kandy.
- Lagamuwa, Ariya, (2001), **Some Dialectic Elements in Palm – leaf manuscripts in Sri Lanka**, The Journal of the Royal Asiatic Society of Sri Lanka Vol. XLVI, ns, Colombo.
- Lal, BB, (1955), **From the Megalithic to the Harappa**, Tracing Back the Graffity on the Pottery, Ancient Ceylon, No.16, Kampur.
- Mahadevan ,(1970) **Dravidian Paralles in Proto- Indian Scripts**, Journal Tamil Society, Chennai.
- _____ (1977) **The Indus Sriptis Concordance and Tablets**, MASI, Delthi.
- Marshall, J ., (1931) **Mohenjo- Daro and the Indus Civilization**, Vol. 1&2, London.
- Paranavitana, S.,(1970) **Inscriptions of Ceylon**, Vol. I, Colombo.
- Parpola, A., (1975) **Tasks, Methods and Results in the Study of Indus Scripts India**.
- Rao, SR., (1979)**Lothal, A Harappan Port Town**, MASI, India.